

Зоряна КОБЕЛЯ,
канд. екон. н., доцент кафедри бізнесу та управління персоналом,
Максим ЧУМАК,
аспірант,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці

ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Зважаючи на те, що соціальне підприємництво в Україні перебуває на початковій стадії розвитку, питання оцінки ефективності діяльності соціальних підприємців наразі не є актуальним і не стоїть на порядку денному законодавців та уряду. Створення сприятливого бізнес-середовища, розвиток інституцій та впровадження ефективних заходів державної підтримки є більш важливими питаннями для стимулювання його подальшого розвитку.

Крім того, функціонування сучасних механізмів взаємодії між органами державної влади та підприємницькими структурами потребує належної координації. Це має здійснюватися системно та одночасно на всіх рівнях, що дозволить узгодити пріоритети сторін щодо взаємодії з урахуванням потреб конкретних громад. При цьому заходи державної підтримки мають бути диференційованими, враховуючи можливості та соціальний вплив підприємців.

Регіональні та місцеві програми спрямовані на створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього бізнесу, покращення економічних показників регіону, розвиток пріоритетних галузей економіки та забезпечення зайнятості населення. Так, рамках реалізації комплексної програми Чернівецької області особлива увага приділяється підтримці підприємництва; у конкурсному відборі підприємницьких проєктів визначальними є соціальна спрямованість, економічна ефективність та інноваційність як пріоритетні напрямки для підтримки.

В області реалізується урядова програма «єРобота» – грантова програма для бізнесу, розвитку підприємництва та навчання підприємців, яка пропонує комплекс заходів для створення робочих місць через підтримку бізнесу,

державні замовлення, будівництво, кредитування та працевлаштування безробітних. Це мікрогранти на розвиток підприємництва, безповоротні гранти на розвиток переробних підприємств, підтримка посадки фруктових та ягідних садів, часткова компенсація вартості нових теплиць, підтримка ІТ-індустрії та фінансування для українських стартапів.

У 2023 році 360 жителів Чернівецької області отримали гранти на створення чи розвиток власної справи за програмою «Робота. Види діяльності, що фінансувалися на Буковині: 33 % – оптова та роздрібна торгівля; 18 % – переробна промисловість; 5 % – сфера громадського харчування та тимчасового розміщення; 3 % – професійна, наукова й технічна діяльність; 2 % – сільське господарство. У рамках Урядової програми «Робота» 3 садівничі господарства області (ТОВ «МАС», ФГ «Павленчука» та ФГ «Роси Буковини») отримали гранти на закладку яблуневих садів на загальну площу – 44,68 га, загальна сума грантів склала 17,9 млн. грн. [1].

Для представників компаній регіону було організовано серію семінарів «Грантові програми: практичні навички щодо написання бізнес-планів». Заходи були організовані обласною військовою адміністрацією у співпраці з Чернівецьким обласним центром зайнятості. З метою навчання та популяризації підприємництва на базі Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича у 2023 році відкрито бізнес-інкубатор «Innovation challenge».

З метою створення сприятливих умов для розвитку бізнесу в області реалізується Державна програма «Доступні кредити 5-7-9 %». В рамках Програми укладено кредитних договорів з суб'єктами господарювання на суму 3,7 млрд. грн, зокрема у 2023 році – на суму 1,3 млрд. грн. [1].

Однак, незважаючи на значні кроки регіональних програм, простежується нестійкий вплив державної підтримки підприємницької активності. У цьому контексті можна стверджувати, що використання державних коштів на підприємницьку діяльність не завжди сприяє створенню стратегічних переваг, ефективному функціонуванню бізнес-організацій та розвитку зайнятості.

Соціальне підприємництво в Україні все ще перебуває на стадії становлення, й існує багато проблем та викликів, які потребують вирішення. Серед них можна виділити такі: нормативно-правова база є неповною, а в деяких випадках взагалі відсутня; недостатня інформаційна підтримка громадян щодо соціального підприємництва; готовність створювати соціальні підприємства є низькою, а подекуди взагалі відсутня; недосконалість системи звітності та зв'язків з громадськістю [2].

Таким чином, незважаючи на те, що існує ряд обмежень, існує також ряд факторів, які можуть протидіяти та вирішити ці проблеми. Тому пропонується інформувати громадськість про соціальне підприємництво через ЗМІ, соціальні мережі та вищі навчальні заклади. Також важливо створити мережу соціальних підприємств, щоб їх діяльність можна було систематизувати, згрупувати та проаналізувати. Звичайно, жодне з вищезазначених завдань не може бути реалізоване без відповідного правового регулювання та ефективних державних програм підтримки неприбуткової підприємницької діяльності.

Держава повинна бути спроможною забезпечити такі ключові елементи: відповідний напрямок державної політики, створення належної правової бази, підтримку приватної власності та посилення підприємницької активності громадян. Водночас, результати соціологічних досліджень свідчать, що процес формування підприємницького середовища є складним через низку об'єктивних та суб'єктивних причин.

Інституційні проблеми, що стримують підприємницьку ініціативу, існують на двох рівнях: національному та регіональному. Найбільш впливовими проблемами на національному рівні є неврегульованість механізмів фінансування підприємців, висока вартість фінансування, недостатня фінансова підтримка з боку держави та незавершеність інституційного забезпечення розвитку підприємництва. Серед проблем на регіональному рівні – недостатнє фінансування місцевих програм підтримки та навчання підприємців, високі підприємницькі ризики та брак довіри, недостатнє інформаційне забезпечення з питань підприємництва та менеджменту, а також проблеми, пов'язані з віком та

станом здоров'я потенційних підприємців.

Вирішення цих проблем потребує відповідної державної політики підтримки розвитку підприємництва. Державний вплив у цьому напрямі має ґрунтуватися на узгодженій взаємодії елементів регулювання ринкового середовища, насамперед конкурентної, цінової, податкової та митної політики, і спеціальних заходів державного регулювання та підтримки розвитку підприємництва, переважно на місцевому рівні.

Необхідно розробити концептуальну модель соціалізації підприємництва в Україні, яка буде підтверджена економічною оцінкою. Прикладна роль конкретних підприємств має бути реалізована через ринкову та регуляторну підтримку проникнення підприємницьких підходів у різні сфери соціально-економічного розвитку, зокрема в інфраструктурну систему через формування сектору соціального підприємництва.

Список використаних джерел

1. Програма економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2024 рік. Електронний ресурс : <https://bukoda.gov.ua/storage/app/uploads/public/659/514/d77/659514d77a6e6544099297.pdf>
2. Кобеля З. І. Проблеми соціалізації підприємництва в рамках селозберігаючої моделі. Економічні та соціальні детермінанти конкурентоспроможності підприємництва: колективна монографія / за заг. ред. Лопатинського Ю. М., Зибаревої О. В. Чернівці: Технодрук, 2023. С. 471-504.
3. Кобеля З. І., Буринська О. І., Чумак М. І. Соціальне підприємництво: концепції, прояви та функції. *Ефективна економіка*. № 2. 2024.